

ARC-KNNV reis Terschelling 12 t/m 16 mei 2025

Reisleiding

Herman Sieben en Johan Roeland

Deelnemers

Chris Vlietstra, Bert Oude Egbrink, Nico Bolle, Marjolein Koopmans, Ad Jacobs, José Langens, Erwina Teunissen-Bolle, Martha van Nederpelt, Anna Kreffer, Grada van Zijderveld, Geert van Poelgeest, Pieta Rodenburg, Wies Nijhuis, Froukje de Vries, Finette van der Heide, Wendy Bach Kolling, Henriette van der Loo en Koosje Lever

Verblijf

Fryske Folkshegeskoalle Skylgeralân
Badweg 11
Hoorn

Maandag 12 mei

We zouden de boot van 9.55 uur vanuit Harlingen nemen. Herman stond ons op te wachten in de hal van de veerbootterminal. Zijn KNNV-petje maakte meteen duidelijk dat we bij hém moesten zijn. Ook Johan was er al. Na een kop koffie met Marjolein legden we onze tassen op de bagagekarren en gingen we aan boord. Op het zonnige dek (wat zou het een warme overtocht worden!) maakten we kennis met elkaar. We vormden maar een kleine groep. We zouden toch met zijn twintigen zijn? Henriëtte, Wies en Grada bleken zondag al overgestoken te zijn omdat zij vanuit Doetinchem onmogelijk op tijd in Harlingen konden zijn. Ook Pieta was er al. Anderen zouden een boot later te nemen en zagen we pas later die dag. Tja, vanuit de Randstad ben je met het openbaar vervoer eerder in Parijs dan op Terschelling. Een mijl op zeven, maar dan één je ook ergens!

Aangekomen op Terschelling huurden we een fiets bij Zeelen, een fietsverhuurbedrijf recht tegenover de haven. Bijna iedereen koos voor een e-bike, die deze week goed van pas zou komen op duinhellingen en bij tegenwind. De fietsverhuurder zorgde voor het bagagevervoer dus we hoefden geen koffers mee te slepen.

We stapten op en fietsten richting de Folkshegeskoalle, zo'n tien kilometer oostwaarts. Herman voorop, Johan achteraan. Direct zagen we op het wad al steenlopers in zomerkleed. Even verderop wist Johan een mooi nat terreintje waar we een tijdje rond konden struinen. Hier zagen we lieveling, **kleine vuurvliinder**, hooibeestje, cranberry en nog veel meer.

Daarna ging het in één keer naar onze verblijfplaats, een prachtige plek in de duinen waar op bunkers sfeervolle accommodaties zijn gebouwd. Nadat iedereen zich had geïnstalleerd, wandelden we samen door het Hoornse Bos langs het ijsbaantje (het '**Hêdredersplak**', met viervlek, watersnuffel e.a.), en verder richting het strand.

Onderweg hoorden we overal zangvogels en we zagen de argusvliinder en rondbladig wintergroen. De insectenkenners vingen een grote dennensnuitkever en *Limnephilus affinis*, een schietmot. Nico ontdekte de veenhommel, die we deze week nog veel zouden zien.

Terug op de Volkshogeschool werd ons een werkelijk heerlijk diner voorgeschoteld. We zouden overigens die week elke avond worden verrast door de geweldige vegetarische keuken. Na het eten dronken we koffie en thee in de groepsruimte boven de eetzaal. Hier namen we samen de dag door en gaf Herman een doorkijkje naar de volgende dag. Om 22.00 uur gingen we met Henriëtte vleermuizen zoeken bij het ijsbaantje. En jawel, we zagen en hoorden (met hulp van een batdetector) meerdere dwergvleermuizen en de wat grotere laatvlieger.

Na een lange, mooie eerste dag stapten we moe en met een hoofd vol indrukken ons bed in.

Koosje Lever

Dinsdag 13 mei

Vóór het ontbijt bekeken we eerst de inhoud van de nachtvlinderkasten die Johan en Anna 's avonds rondom onze 'bunkers' hadden neergezet. Leuke vangsten waren de wapendrager, dennenappelbladroller, waaiermot en gele kustspanner. De laatste kom je in het binnenland niet tegen, zoals de naam al doet vermoeden.

Waaiermot/waaierje

Gele kustspanner

Om half negen stond het ontbijt voor ons klaar. Het buffet met verschillende soorten brood, kaas en ander beleg bood ruim voldoende keuze. We maakten ook ons lunchpakket klaar. Om kwart over negen vertrokken we op de fiets naar het oostelijke deel van het eiland. Op deze zonnige dag waaide het flink. In het Hoornse Bos namen we het fietspad door de duinen. Onderweg reden we langs natte graslanden met kievit, tureluur, groenpootruiter en slobbeend. Bruine kiekendieven jaagden boven het natte land. Aan de andere kant van het fietspad vonden we addertong en heidekartelblad. Hier vloog ook weer de argusvlinder die op Terschelling nog algemeen voorkomt.

Vlak voor de Badweg van Oosterend stapten we af bij een groeiplaats van vals muizenoor (*Pilosella peleteriana*), nauwverwant aan gewone muizenoor (*Pilosella officinarum*). Vals muizenoor is een zeer zeldzame soort die in Nederland vrijwel alleen op Terschelling voorkomt. Ook liet een wulp zich hier mooi zien.

Over de Badweg fietsten we naar Strandpaviljoen Heartbreak Hotel. Bij de strandopgang groeide de blauwe zeedistel. Op het strand splitste de groep zich om een uur later samen bij het paviljoen te gaan lunchen. Langs het strand zagen we drieteenstrandloper en dwergstern, en ook een dode jonge bruinvis. Ook werd aandacht besteed aan de aangespoelde schelpen in de vloedlijn.

Dwergsterns

Na de koffie met gebak (of patat) fietsten we verder naar het oosten richting Boschplaat. Bij het Mierenplak stapten we af om wat rond te struinen. Hier zagen we leuke soorten zoals harlekijn, knopbies en verfbrem en een overvliegende koekoek.

Harlekijn

Mierenplak

Verderop groeide kleine en ronde zonnedaauw. Vervolgens fietsten we door naar de buitendijks gelegen Wierschuur bij de Waddenzee.

Op het drooggevalen wad dronk een grote groep rotganzen van het zoete water dat vanuit de duinen naar het wad stroomt. Op de Grië groeiden veel kwelderplanten zoals zeealsem, zeekraal, zilte schijnsprurrie, lamsoor en gewone zoutmelde.

Langs de Waddendijk met veel bloeiende zeekool fietsten we terug naar Hoorn. Kokmeeuw en visdief broedden op de weilanden direct achter de dijk. Iets verderop zagen we grote groepen brand- en rotganzen, klaar voor vertrek naar het hoge noorden, de weilanden kaalgevreten achterlatend. Moe maar voldaan kwamen we om half vijf weer bij onze

Folkshegeskoalle aan. Hier konden we om zes uur aanschuiven voor weer een heerlijk diner. Met de bespreking van de dag en het maken van plannen voor morgen werd het officiële programma afgesloten. Met een groepje liefhebbers besprak Geert ten slotte nog de 's morgens gevonden schelpen.

Bert Oude Egbrink

Woensdag 14 mei

Op de tijd dat ik normaal nog in bed lig, stonden we al klaar met de fiets in de hand, om onze leiders (Herman en Johan) te volgen. Het zou een flinke fietstocht worden: langs de wadkant naar West-Terschelling, met nog een kort stukje door de polder, en daarna weer oostwaarts via de bossen bij Midsland naar Hoorn.

De velddag begon heerlijk met het ‘gekwinkeler van veldleeuweriken’ (ik citeer Johan) in een strakblauwe hemel. Hoe anders dan gisteren toen ik op een plukplaats alleen nog wat veertjes van een leeuwerik had gevonden. Aan de Waddendijk verzamelde ik wat schelpengruis met daarin, bleek later, vooral alikruiken en een enkel muiltje. We vergaapten ons verder aan de duizenden wadvogels: onrustige rosse grutto’s, kleine steltlopertjes zoals drieteentjes en verder oeverlopers, tureluurs, en rot- en brandganzen. Ook zwommen er veel donzen badeendjes rond, pullen van vooral eidereenden. Een koekoek liet van zich horen, en er vlogen boerenzwaluwen boven ons hoofd. Een stukje verder wees Johan ons op een kneu. Ik zag hem niet, helaas, want ik vind die kleine vogeltjes zo leuk. Ik lijk wel Hans Dorrestijn.

Er werden ook mooie planten gezien, bijvoorbeeld zilte flora zoals zeekraal, melkkruid en knopig doornzaad. En dicht bij West bloeide de indrukwekkende **zeekool**. Enorme struiken! Je zou er honger van krijgen.

We kwamen om 12.35 uur aan in West. Daar werden we losgelaten tot 13.35 uur. We liepen met zijn drieën naar Paviljoen De Walvis, maar dat was gesloten. Na al dat gefiets protesteerden de voetjes hevig tegen dat geslenter door West, dus het puntje cranberrykwarktaart tenslotte was welverdiend.

Op naar de orchideeën in Formerum. Dat werd zoeken daar in het grote bos, wel vijf minuten! Maar je hebt niet voor niks excursieleiders. De dennenorchis bloeide nog niet en bestond alleen nog maar een wortelrozetje. Toen iedereen daarvan voldoende spraakmakende foto's had gemaakt, gingen we verder.

In het duingebied vóór West aan Zee vond Koosje de zeer zeldzame kortnekoliekever.

Kortnekoliekever

Verderop zagen we na enige tijd zoeken ook de kleine keverorchis. Ik vond het een schatje maar waardeloos te fotograferen. Enfin, het zal wel iemand gelukt zijn.

Kleine keverorchis

We fietsten verder door de binnenduinen en stopten voor slob- en kuifeenden op een plasje en een paartje roodborsttapuit in het topje van de struiken. Onze derde orchis deze dag kan wel 50 cm hoog worden dus die zou gemakkelijk te vinden moeten zijn. Maar ondanks naarstig speuren in de bermen vonden we niets. Tot er ineens een aantal vlakbij ons bleken te staan, planten die mij van een afstand deden denken aan kleine bloemtrossen van groot hoefblad, wel 15 cm hoog: de bokkenorchis! Voor mij een nieuwe soort. Na de vraag of iemand met een goed fototoestel onder het afzettouw door wilde kruipen om een foto te maken, stonden er al snel meerdere fotografen in het kwetsbare gebiedje....

Met mijn e-bike voor de zekerheid op de eco-stand (je weet maar nooit, na al die kilometers) reden we verder naar onze Volkshogeschool. We kwamen vroeg genoeg aan om nog ontspannen buiten een kopje thee te drinken. Wat een geslaagde excursie weer met zoveel vogels en prachtige planten!

's Avonds werd afgesproken dat donderdag een meer vrije, rustige dag zou worden met 's morgens een excursie in de Koegelwiecksdunnen achter het ijsbaantje en samen lunchen in Kaap Hoorn. Daarna zou iedereen zijn gang kunnen gaan.

Toen ik 's avonds nog in mijn eentje ging vleren bij het ijsbaantje, hoorde ik kort een vreemde kikker. Beheerder Arie Ouwerkerk vertelde mij de volgende dag dat er een nachtzwaluw in het gebied achter het ijsbaantje zat. Hoezo, vreemde kikker?!

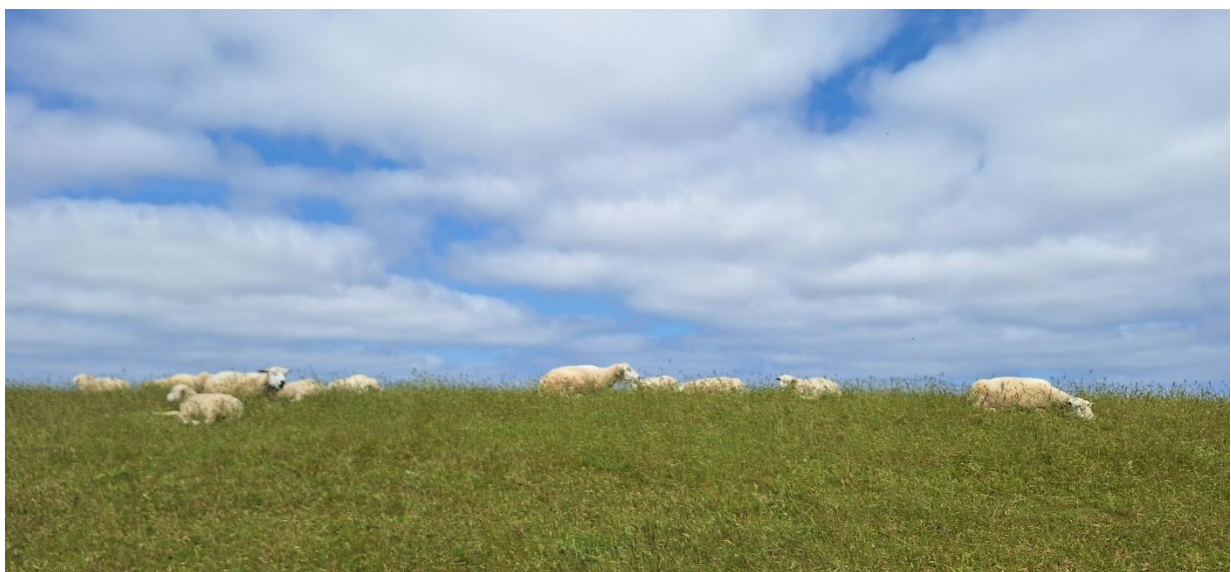
Henriette van der Loo

Dennenorchis

Icarusblauwtje

Donderdag 15 mei

De dag begon zoals gewoonlijk met het inspecteren van de nachtvlindervallen. Johan had zijn val weer bij de bunkerkamers gezet. De oogst hield niet over, mij viel vooral de waaiermot op, die ik erg mooi vond. In de val van Anna en Geert zat wat meer, onder andere de wapendrager wiens voormalige naam 'berkentakje' meer recht doet aan zijn uiterlijk. Verder zaten er vier dennenuilen in. Nadat de nachtvlinders allemaal bekeken en gefotografeerd waren, kregen ze hun vrijheid terug.

Wapendrager

We verkenden de prachtige Koegelwiecksdune achter het ijsbaantje Hêdredersplak. Bij het plak hoorden én zagen we de zwarte mees, en wie nog hoge tonen kan horen hoorde het goudhaantje. We zagen ook een net uitgekropen oeverlibel, die lekker stil zat voor de foto's, het huidje nog aan één van zijn achterpootjes.

De Koegelwieck was een explosie van felgeel bloeiende brem, een fraai heidelandschap waar vier heidesoorten te vinden zijn: dophei, die met zijn wortels het grondwater moet bereiken, dus wat lager staat, struikhei en kraaiheide én cranberry. We zagen verder niet alleen de gewone brem (struik) maar ook verfbrem, zandblauwtje, (waarschijnlijk) het zeldzame vals muizenootje en veel grijze korstmossen, zoals zomersneeuw. Het is kalkarm grijs duin, net als de duinen ten noorden van Bergen,

maar toch staan er lage boompjes, zoals lijsterbes, zachte berk en zelfs eikjes. Op Terschelling zijn er in het verleden perioden van overbegrazing geweest, jongvee en schapen liepen vrij rond in het duingebied. Daardoor ontstonden er zandverstuivingen en zo werden de duinvalleien van wat extra mineralen voorzien. Op de duinen, niet in de valleien, werden vervolgens bomen aangeplant om het zand vast te leggen en door bladval kregen de duinvalleitjes een extra humuslaagje. Hierdoor zijn ze niet zo voedselarm als je zou verwachten in het kalkarme duingebied. Er is een grote verscheidenheid aan milieus, met noord- en zuidhellingen, en overgangen van voedselarm naar relatief voedselrijk, van hoog naar laag, van droog naar nat, van kaal zand naar bos. Daarbij lijkt er nog niet zo veel stikstofvervuiling te zijn, al staan er wat pollen pijpenstrootje. Kortom: een paradijs voor veldbiologen!

Hoewel ik niet zo thuis ben in insecten wil ik het spitsmuisje noemen, in dit geval geen zoogdier maar een snuitkevertje, Anna's opvallendste vondst deze morgen. Bij het Hêdredersplak zagen we nog watersnuffels, een reebruine bladsnuitkever en een grote hoornaar. En in het bos langs het plak vonden we weer een kleine keverorchis!

Tip van Anna: koop als je insecten wilt verzamelen niet de potjes van Vermandel (de speciaalzaak voor entomologen, vermandel.com) maar koop ze in een kralenwinkel. Die zijn namelijk aan alle kanten transparant, terwijl de gangbare entomologie-potjes een ondoorzichtige bodem hebben.

Tip van Geert: doe elke dag de Tibetaantjes en je blijft zo energiek als hij! Koosje doet daarentegen Bewegen met Bart, te vinden op Youtube. Zelf houd ik het op Nederland in Beweging, een lekker begin van de dag.

Om 12:30 uur was de hele groep weer bij elkaar in Kaap Hoorn. En daar zag Bert op een nogal kale plek met een laag strooisel de kleine parelmoervlinder! Daarna vonden we er meer, en ook argusvlinders en de zwartrode sint-jacobsvlinder (waarvan we gisteren al de zwartgeel gestreepte rupsen hadden gezien). Op kromhals zaten zandbijtjes en de veenhommel óf de tuinhommel.

Argusvlinder

Kleine parelmoervlinder

Ik kan voor de middag alleen vertellen wat ons groepje (Wendy, Marjolein, Pieta, Koosje deels en ikzelf) heeft gedaan. En dat is: zoeken naar de kleine knotszegge (*Carex hartmaniorum*) die maar op één plek in Nederland voorkomt, namelijk op Terschelling. Onderweg kwamen we vijf (jonge) mannen tegen, allen validator bij Waarneming.nl. Ze genoten samen van een weekendje Terschelling en wilden ook de kleine knotszegge zien.

Tip van Niels Eimers, validator Flora: gebruik de app Observation. Obsidentify wordt niet serieus genomen door validatoren, want iedereen gebruikt dat en er worden (te) veel heel ordinaire waarnemingen geüpload.

Tip 2 van Niels: upload foto's die in de app gemaakt zijn, gebruik er liever geen vanuit je eigen fotoprogramma, dan zijn plaats en tijd niet altijd betrouwbaar.

Wendy vond de kleine knotszegge op het Mierenplak, waar we dinsdag ook al waren en waar Johan hem al had gezien. Het bovenste aartje van deze zegge is deels mannelijk en deels vrouwelijk, dit itt bv drienerfzegge en zwarte zegge waarbij het bovenste aartje volledig mannelijk is. De mannelijke bloemen staan onder de vrouwelijke bloemen. Na de bevruchting ontstaat daardoor een soort knotsje.

Kleine knotszegge

Niels vertelde dat vermoedelijk een boswachter de kleine knotszegge ooit heeft uitgezaaid. Een beetje een teleurstelling natuurlijk maar de soort doet het hier goed. Op de terugweg zagen we nog rondbladig wintergroen in een veldje en even later galigaan op een vreemde standplaats, namelijk in een wegberm onder bomen.

Ik dacht het makkelijk te hebben met het verslag over een halve dag, maar nee, we hadden ook nog een avondprogramma. Eerst deden we een rondje met de mooiste waarnemingen: Johan had rupsen gevonden van de zeer zeldzame eierdopmot (*Argyroploce externa*) op de waardplant rondbladig wintergroen. Wendy vertelde over de kleine knotszegge. Henriëtte had onder haar raam meerdere valkuiltjes ontdekt van de larven van de mierenleeuw. Nico had 's morgens een vrouwtje van de zeldzame grote mierwesp gezien in de Koegelwieck, en Bert zag een zilveren maan en een duinparelmoervlinder bij Kaap Hoorn. Froukje ten slotte was deze dag aangevallen door een stelletje grutto's.

Geert wilde deze laatste avond een quiz houden. Hij was zo slim om niet zelf de vragen te bedenken, dat liet hij óns doen in groepjes van twee. De groepjes stelden om beurten een vraag, waarna we de antwoorden van onze burens moesten nakijken. Nico en Erwina waren de winnaars, ik ben vergeten wat de hoofdprijs was. De troostprijs was een stuk chocola dat Henriëtte nog had. Gelukkig verloor ze en kreeg ze haar chocola weer terug.

Vragen en antwoorden van de enquêtequiz

Bij welke provincie hoort Terschelling?

Friesland, tot 1942 hoorde het eiland bij Noord-Holland

Wat is het Koggediep? *De voormalige vaargeul tussen Terschelling en de Boschplaat*

Hoe lang is Terschelling? *Ca 30 km*

Welke taal spreekt men in Hoorn? *Aasters*

Hoeveel inwoners heeft Terschelling? *4923 (en 500.000 toeristen per jaar)*

Wat is het hoogste duin op het eiland? *Kaapsduin bij West, 31,4 m*

Wat betekent Terschelling? *(wonen) op een zandbank, schylge = zandbank, Engels shelf*

Beheert It Fryske Gea Terschelling? *Nee, Staatsbosbeheer!*

Wat doet de kortnekoliekever als hij in het nauw gedreven wordt?

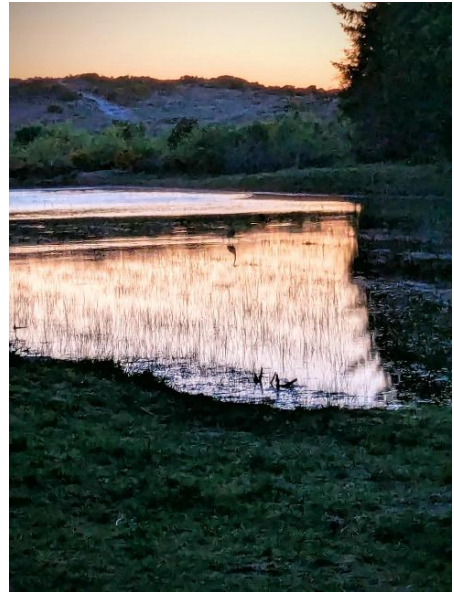
Hij scheidt een irriterende olieachtige stof af

Wat voor geheim hebben bomenplanters op Terschelling?

Ze doen een turf in het plantgat om water vast te houden en wat extra voedsel mee te geven

Na de leerzame quiz hebben we de nachtvlinderval in de duinen bij het **Hêdredersplak** neergezet en zijn we op zoek gegaan naar de nachtzwaluw. We hoorden er duidelijk twee, en we zagen er ook eentje vliegen, maar dat was meer een flits in de schemering. Een fantastische afsluiting van alweer een mooie dag.

Finette van der Heide

Luisteren naar de nachtzwaluw

Vrijdag 16 mei 2025

Voor dag en dauw had Johan zijn nachtvlinderval opgehaald zodat wij al vóór achten de gevangen vlinders konden bewonderen. De letterlijk en figuurlijk grootste verrassing was een populierenpijlstaart.

Populierenpijlstaart

Na ons laatste ontbijt op dit wonderschone eiland verzamelden we ons om 10.00 uur bij de 'resepsje' voor een groepsfoto. Alle bagage stond al klaar om te worden opgehaald door fietsverhuurder Zeelen. Geert bedankte Herman en Johan voor alles en overhandigde hen een door Anna werkelijk zéér kunstig gemaakt aandenken aan deze bijzondere week.

Gezamenlijk fietsten we daarna door de duinen richting West-Terschelling. Het was koud, heel koud. Ik wierp jaloerse blikken op die paar bofferds met handschoenen. Ondanks de kou genoten we van tapuiten en graspiepers, en doken we in een nat duinvalleitje tussen Midsland en Formerum op vleugeltjesbloem, duinviooltje, strandduizendguldenkruid, borstelbies, parnassia (vegetatief) én een bloeiende brede orchis.

In Paviljoen De Walvis warmden we onszelf weer op. Na de koffie en lunch namen we al een soort afscheid van elkaar want niet iedereen zou dezelfde boot nemen. Herman en Johan gingen naar de huisarts omdat Herman zich niet lekker voelde.

De rest van de groep waaierde uit over het Groene Strand waar melkkruid prachtige, bloeiende tapijten had gevormd, tot zichtbaar genoeg van de vele veenhommels.

Melkkruid

Wadslak

Sporen Groene strand

Velen van ons namen de boot van 15.35 uur. Bij het naderen van de haven van Harlingen konden we ons nog verwonderen over een zwarte stern tussen de kokmeeuwen en visdiefjes. Dromend over een volgend bezoek aan Skylge viel de groep verder uiteen.

Koosje Lever en Marjolein Koopmans

Oorkwal

Pop Sint Jansvlinder

Gewone kielwants

Soortenlijst KNNV Terschelling 2025

Vogels

1	Grauwe Gans	Anser anser
2	Brandgans	Branta leucopsis
3	Rotgans	Branta bernicla
4	Bergeend	Tadorna tadorna
5	Wilde Eend	Anas platyrhynchos
6	Krakeend	Mareca strepera
7	Slobeend	Spatula clypeata
8	Smient	Mareca penelope
9	Tafeleend	Aythya ferina
10	Kuifeend	Aythya fuligula
11	Eider	Somateria mollissima
12	Dodaars	Tachybaptus ruficollis
13	Aalscholver	Phalacrocorax carbo
14	Blauwe Reiger	Ardea cinerea
15	Lepelaar	Platalea leucorodia
16	Bruine Kiekendief	Circus aeruginosus
17	Blauwe Kiekendief	Circus cyaneus
18	Buizerd	Buteo buteo
19	Torenavalk	Falco tinnunculus
20	Waterral	Rallus aquaticus
21	Meerkoet	Fulica atra
22	Scholekster	Haematopus ostralegus
23	Kluut	Recurvirostra avosetta
24	Bontbekplevier	Charadrius hiaticula
25	Zilverplevier	Pluvialis squatarola
26	Goudplevier	Pluvialis apricaria
27	Kievit	Vanellus vanellus
28	Kanoet	Calidris canutus
29	Drieteenstrandloper	Calidris alba
30	Steenloper	Arenaria interpres
31	Bonte Strandloper	Calidris alpina
32	Oeverloper	Actitis hypoleucos
33	Tureluur	Tringa totanus
34	Groenpootruiter	Tringa nebularia
35	Grutto	Limosa limosa
36	Rosse Grutto	Limosa lapponica
37	Wulp	Numenius arquata
38	Regenwulp	Numenius phaeopus
39	Kokmeeuw	Chroicocephalus ridibundus
40	Stormmeeuw	Larus canus
41	Zilvermeeuw	Larus argentatus
42	Kleine Mantelmeeuw	Larus fuscus
43	Grote Stern	Thalasseus sandvicensis
44	Visdief	Sterna hirundo
45	Dwergstern	Sternula albifrons
46	Holenduif	Columba oenas
47	Houtduif	Columba palumbus
48	Turkse Tortel	Streptopelia decaocto
49	Koekoek	Cuculus canorus

50 Nachtzwaluw
51 Grote Bonte Specht
52 Veldleeuwerik
53 Boomleeuwerik
54 Oeverzwaluw
55 Boerenzwaluw
56 Huiszwaluw
57 Graspieper
58 Witte Kwikstaart
59 Heggenmus
60 Roodborst
61 Nachtegaal
62 Gekraagde Roodstaart
63 Tapuit
64 Roodborsttapuit
65 Zanglijster
66 Merel
67 Tuinfluiter
68 Zwartkop
69 Braamsluiper
70 Grasmus
71 Rietzanger
72 Fitis
73 Fluiter
74 Tjiftjaf
75 Goudhaan
76 Winterkoning
77 Grauwe Vliegenvanger
78 Koolmees
79 Pimpelmees
80 Zwarte Mees
81 Ekster
82 Kauw
83 Zwarte Kraai
84 Huismus
85 Vink
86 Kneu
87 Putter
88 Groenling
89 Appelvink

Zoogdieren

1 Gewone Dwergvleermuis
2 Laatvlieger
3 Europese Haas
4 Konijn

Amfibieën

1 Bruine kikker
2 Kleine watersalamander

Caprimulgus europaeus
Dendrocopos major
Alauda arvensis
Lullula arborea
Riparia riparia
Hirundo rustica
Delichon urbicum
Anthus pratensis
Motacilla alba
Prunella modularis
Erithacus rubecula
Luscinia megarhynchos
Phoenicurus phoenicurus
Oenanthe oenanthe
Saxicola rubicola
Turdus philomelos
Turdus merula
Sylvia borin
Sylvia atricapilla
Curruca curruca
Curruca communis
Acrocephalus schoenobaenus
Phylloscopus trochilus
Phylloscopus sibilatrix
Phylloscopus collybita
Regulus regulus
Troglodytes troglodytes
Muscicapa striata
Parus major
Cyanistes caeruleus
Periparus ater
Pica pica
Coloeus monedula
Corvus Corone
Passer domesticus
Fringilla coelebs
Linaria cannabina
Carduelis carduelis
Chloris chloris
Coccothraustes coccothraustes

Pipistrellus pipistrellus
Eptesicus serotinus
Lepus europaeus
Oryctolagus cuniculus

Rana temporaria
Lissotriton vulgaris

Dagvlinders

1 Oranjetipje	Anthocharis cardamines
2 Klein koolwitje	Pieris rapae
3 Klein geaderd witje	Pieris napi
4 Citroenvlinder	Gonepteryx rhamni
5 Kleine vuurvlinder	Lycaena phlaeas
6 Groentje	Callophrys rubi
7 Icarusblauwtje	Polyommatus icarus
8 Kleine parelmoervlinder	Issoria lathonia
9 Zilveren Maan	Boloria selene
10 Atalanta	Vanessa atalanta
11 Distelvlinder	Vanessa cardui
12 Bont zandoogje	Pararge aegeria
13 Argusvlinder	Lasiommata megera
14 Hooibeestje	Coenonympha pamphilus

Nachtvlinders

1 Sint-jansvlinder	Zygaena filipendulae	rups
2 Sint-jacobsvlinder	Tyria jacobaeae	
3 Heideringelrups	Malacosoma castrensis	rups
4 Rietvink	Euthrix potatoria	rups
5 Bruine eenstaart	Drepana curvatula	
6 Melkwitte zomervlinder	Jodis lactearia	
7 Berkenoogspanner	Cyclophora albipunctata	
8 Gestippelde oogspanner	Cyclophora punctaria	
9 Lieveking	Timandra comae	
10 Satijnstipspanner	Idaea subsericeata	
11 Walstrospanner	Costaconvexa polygrammata	
12 Bruine vierbandspanner	Xanthorhoe spadicearia	
13 Marmerspanner	Ecliptopera silaceata	
14 Schijn-sparspanner / Sparspanner	Thera britannica / variata	
15 Aangebrande spanner	Ligdia adustata	
16 Klaverblaadje	Macaria notata	
17 Donker Klaverblaadje	Macaria alternata	
18 Gerimpelde spanner	Macaria liturata	
19 Grijze heispanner	Pachynemia hippocastanaria	
20 Hagedoornvlinder	Opisthograptis luteolata	
21 Groene blokspanner	Acasis viretata	
22 Lichte blokspanner	Lobophora halterata	
23 Voorjaarsdwergspanner	Eupithecia abbreviata	
24 Smalvleugeldwergspanner	Eupithecia nanata	
25 Dennendwergspanner	Eupithecia indigata	
26 Guldenroededwergspanner	Eupithecia virgaureata	
27 Gewone spikkelspanner	Ectropis crepuscularia	
28 Berkenspikkelspanner	Aethalura punctulata	
29 Gewone heispanner	Ematurga atomaria	
30 Appeltak	Campaea margaritaria	
31 Gele kustspanner	Aspitates ochrearia	
32 Populierenpijlstaart	Laothoe populi	
33 Bruine wapendrager	Clostera curtula	
34 Wapendrager	Phalera bucephala	
35 Meriansborstel	Calliteara pudibunda	

36 Bastaardsatijnvlinder	Euproctis chrysorrhoea	rups
37 Geel beertje	Eilema sororcula	
38 Grote beer	Arctia caja	rups
39 Witte tijger	Spilosoma lubricipeda	
40 Mi-vlinder	Euclidia mi	
41 Gewone worteluil	Agrotis exclamationis	
42 Dennenuil	Panolis flammea	
43 Witstipgrasuil	Mythimna albipuncta	
44 Zuringuil	Acronicta rumicis	
45 Agaatvlinder	Phlogophora meticulosa	
46 Vogelwiekje	Dypterygia scabriuscula	
47 Vale duinrietboorder	Photodes extrema	
48 Zuidelijke stofuil	Hoplodrina ambigua	
49 Zilverstreep	Deltote bankiana	
50 Naaldboslangsprietmot	Nematopogon robertella	
51 Witvlekkijkgaatje	Monopis weaverella	
52 Waaiermot	Alucita hexadactyla	
53 Anjerbladroller	Cacoecimorpha pronubana	
54 Dennenappelbladroller	Gravarmata margarotana	
55 Granietbladroller	Phiaris schulziana	
56 Grijs haakbladroller	Ancylis subarcuana	
57 Vroege granietmot	Scoparia ambigualis	
58 Brandnetelmot	Anthophila fabriciana	
59 Waterleliemot	Elophila nymphaeata	
60 Esperiamot	Esperia sulphurella	
61 Grote pedalmot	Argyresthia conjugella	
62 Kleine parelmot	Glyptopterix simpliciella	
63 Geelsnuitelkenkokermot	Coleophora ibipennella	koker
64 Witte eikenvouwmot	Phyllonorycter harrisella	

Planten

1 Holpijp	Equisetum fluviatile
2 Lidrus	Equisetum palustre
3 Heermoes	Equisetum arvense
4 Addertong	Ophioglossum vulgatum
5 Grove den	Pinus sylvestris
6 Scherpe boterbloem	Ranunculus acris
7 Kruipende boterbloem	Ranunculus repens
8 Zilte waterranonkel	Ranunculus baudotii
9 Knolboterbloem	Ranunculus bulbosus
10 Egelboterbloem	Ranunculus flammula
11 Blaartrekkende boterbloem	Ranunculus sceleratus
12 Klein glaskruid	Parietaria judaica
13 Wintereik	Quercus petraea
14 Strandbiet	Beta vulgaris subsp. maritima
15 Gewone zoutmelde	Atriplex portulacoides
16 Strandmelde	Atriplex littoralis
17 Spiesmelde	Atriplex prostrata
18 Klein schorrenkruid	Suaeda maritima
19 Roodachtige (kortarige) zeekraal	Salicornia europaea
20 Winterpostelein	Claytonia perfoliata
21 Zeepostelein	Honckenya peploides
22 Gewone hoornbloem	Cerastium fontanum

23 Liggende vetmuur	<i>Sagina procumbens</i>
24 Uitstaande vetmuur	<i>Sagina micropetala</i>
25 Zeevetmuur	<i>Sagina maritima</i>
26 Gerande schijnspurrie	<i>Spergularia media</i>
27 Rode schijnspurrie	<i>Spergularia rubra</i>
28 Echte koekoeksbloem	<i>Silene flos-cuculi</i>
29 Veenwortel	<i>Persicaria amphibia</i>
30 Schapenzuring	<i>Rumex acetosella</i>
31 Krulzuring	<i>Rumex crispus</i>
32 Veldzuring	<i>Rumex acetosa</i>
33 Engels gras	<i>Armeria maritima</i>
34 Lamsoor	<i>Limonium vulgare</i>
35 Klein kaasjeskruid	<i>Malva neglecta</i>
36 Kleine zonnedaauw	<i>Drosera intermedia</i>
37 Ronde zonnedaauw	<i>Drosera rotundifolia</i>
38 Hondsviooltje	<i>Viola canina</i>
39 Duinviooltje	<i>Viola tricolor subsp. curtisii</i>
40 Geoorde wilg	<i>Salix aurita</i>
41 Boswilg	<i>Salix caprea</i>
42 Kruipwilg	<i>Salix repens</i>
43 Akkerkers	<i>Rorippa sylvestris</i>
44 Bosveldkers	<i>Cardamine flexuosa</i>
45 Pinksterbloem	<i>Cardamine pratensis</i>
46 Grijskruid	<i>Berteroa incana</i>
47 Engels lepelblad	<i>Cochlearia anglica</i>
48 Kleine zandkool	<i>Diplotaxis muralis</i>
49 Grote zandkool	<i>Diplotaxis tenuifolia</i>
50 Herik	<i>Sinapis arvensis</i>
51 Zeekool	<i>Crambe maritima</i>
52 Knopherik	<i>Raphanus raphanistrum</i>
53 Wilde reseda	<i>Reseda lutea</i>
54 Kraaihei	<i>Empetrum nigrum</i>
55 Gewone dophei	<i>Erica tetralix</i>
56 Struikhei	<i>Calluna vulgaris</i>
57 Cranberry	<i>Vaccinium macrocarpon</i>
58 Rond wintergroen	<i>Pyrola rotundifolia</i>
59 Melkkruid	<i>Glaux maritima</i>
60 Waterpunge	<i>Samolus valerandi</i>
61 Alpenbes	<i>Ribes alpinum</i>
62 Parnassia	<i>Parnassia palustris</i>
63 Duinroos	<i>Rosa spinosissima</i>
64 Wateraardbei	<i>Comarum palustre</i>
65 Zilverschoon	<i>Potentilla anserina</i>
66 Tormetil	<i>Potentilla erecta</i>
67 Wilde lijsterbes	<i>Sorbus aucuparia</i>
68 Brem	<i>Cytisus scoparius</i>
69 Stekelbrem	<i>Genista anglica</i>
70 Verfbrem	<i>Genista tinctoria</i>
71 Gaspeldoorn	<i>Ulex europaeus</i>
72 Voederwikke	<i>Vicia sativa</i>
73 Moeraslathyrus	<i>Lathyrus palustris</i>
74 Rode klaver	<i>Trifolium pratense</i>
75 Wondklaver	<i>Anthyllis vulneraria</i>

76 Hopklaver
77 Gewone rolklaver
78 Moerasrolklaver
79 Duindoorn
80 Grote kattenstaart
81 Gewone esdoorn
82 Gewone vleugeltjesbloem
83 Zachte ooievaarsbek
84 Duinreigersbek
85 Gewone waternavel
86 Blauwe zeedistel
87 Fluitenkruid
88 Zeevenkel
89 Zilt torkruid
90 Knopig doornzaad
91 Strandduizendguldenkruid
92 Akkerwinde
93 Haagwinde
94 Kromhals
95 Zompvergeet-mij-nietje
96 Wolfspoot
97 Gewone brunel
98 Watermunt
99 Lidsteng
100 Hertshoornweegbree
101 Zeeweegbree
102 Wilde liguster
103 Muurleeuwenbek
104 Gewone ereprijs
105 Schildereprijs
106 Tijmereprijs
107 Stijve ogentroost
108 Heidekartelblad
109 Moeraskartelblad
110 Kleine ratelaar
111 Grote ratelaar
112 Zandblauwtje
113 Kleefkruid
114 Wilde kamperfoelie
115 Rode kamperfoelie
116 Madeliefje
117 Zulte
118 Heelblaadjes
119 Zeealsem
120 Klein kruiskruid
121 Jakobskruiskruid
122 Kale jonker
123 Gele morgenster
124 Gekroesde melkdistel
125 Zeemelkdistel
126 Paardenbloem
127 Vals muizenoor
128 Muizenoor

Medicago lupulina
Lotus corniculatus
Lotus pedunculatus
Hippophae rhamnoides
Lythrum salicaria
Acer pseudoplatanus
Polygala vulgaris
Geranium molle
Erodium cicutarium subsp. *dunense*
Hydrocotyle vulgaris
Eryngium maritimum
Anthriscus sylvestris
Crithmum maritimum
Oenanthe lachenalii
Torilis nodosa
Centaureum littorale
Convolvulus arvensis
Convolvulus sepium
Anchusa arvensis
Myosotis laxa
Lycopus europaeus
Prunella vulgaris
Mentha aquatica
Hippuris vulgaris
Plantago coronopus
Plantago maritima
Ligustrum vulgare
Cymbalaria muralis
Veronica chamaedrys
Veronica scutellata
Veronica serpyllifolia
Euphrasia stricta s.l.
Pedicularis sylvatica
Pedicularis palustris
Rhinanthus minor
Rhinanthus angustifolius
Jasione montana
Galium aparine
Lonicera periclymenum
Lonicera xylosteum
Bellis perennis
Tripolium pannonicum
Pulicaria dysenterica
Artemisia maritima
Senecio vulgaris
Jacobaea vulgaris
Cirsium palustre
Tragopogon pratensis
Sonchus asper
Sonchus arvensis var. *maritimus*
Taraxacum officinale s.l.
Pilosella peleteriana
Pilosella officinarum

129 Schermhavikskruid
130 Schorrenzoutgras
131 Duizendknoopfonteinkruid
132 Pitrus
133 Biezenknoppen
134 Zeerus
135 Trekrus
136 Duinrus
137 Tengere rus
138 Gewone veldbies
139 Veelbloemige veldbies
140 Veenpluis
141 Gewone waterbies
142 Armbloemige waterbies
143 Heen
144 Ruwe bies
145 Borstelbies
146 Galigaan
147 Knobbies
148 Zandzegge
149 Sterzegge
150 Zwarte zegge
151 Zeegroene zegge
152 Blauwe zegge
153 Drienervige zegge
154 Dwergzegge
155 Kleine knotszegge
156 Rood zwenkgras
157 Stomp kweldergras
158 Straatgras
159 Schaduwgras
160 Gestreepte witbol
161 Gewoon reukgras
162 Helm
163 Zachte dravik
164 Zandhaver
165 Engels slijkgras
166 Grote lisdodde
167 Moeraswespenorchis
168 Kleine keverorchis
169 Dennenorchis
170 Gevlekte orchis
171 Brede orchis
172 Harlekijn
173 Bokkenorchis

Mossen

1 Gerimpeld boogsterrenmos
2 Pluimstaartmos
3 Gewoon gaffeltandmos
4 Heideklauwtjesmos
5 Helmroestmos

Hieracium umbellatum
Triglochin maritima
Potamogeton polygonifolius
Juncus effusus
Juncus conglomeratus
Juncus maritimus
Juncus squarrosus
Juncus anceps
Juncus tenuis
Luzula campestris
Luzula multiflora
Eriophorum angustifolium
Eleocharis palustris
Eleocharis quinqueflora
Bolboschoenus maritimus
Schoenoplectus tabernaemontani
Isolepis setacea
Cladium mariscus
Schoenus nigricans
Carex arenaria
Carex echinata
Carex nigra
Carex flacca
Carex panicea
Carex trinervis
Carex oederi
Carex hartmaniorum
Festuca rubra
Puccinellia distans
Poa annua
Poa nemoralis
Holcus lanatus
Anthoxanthum odoratum
Calamagrostis arenaria
Bromus hordeaceus
Leymus arenarius
Spartina anglica
Typha latifolia
Epipactis palustris
Neottia cordata
Goodyera repens
Dactylorhiza maculata
Dactylorhiza majalis
Anacamptis morio
Himantoglossum hircinum

Plagiomnium undulatum
Rhytidiadelphus triquetrus
Dicranum scoparium
Hypnum jutlandicum
Frullania dilatata

Korstmossen

- 1 Groot dooiermos
- 2 Gewone zeecitroenkorst
- 3 Groot leermos
- 4 Open rendiermos
- 5 Zomersneeuw
- 6 Rood bekermos
- 7 Gewoon schildmos
- 8 Bosschildmos
- 9 Grofgebogen schildmos
- 10 Gewoon purperschaaltje
- 11 Witte schotelkorst
- 12 Muurschotelkorst

Xanthoria parietina
Flavoplaca maritima
Peltigera canina
Cladonia portentosa
Cladonia foliacea
Cladonia coccifera
Parmelia sulcata
Flavoparmelia caperata
Hypotrachyna afrorevoluta
Lecidella elaeochroma
Lecanora chlorotera
Lecanora muralis

Paddenstoelen

- 1 Parelstuifzwam
- 2 Gesteelde stuifbal
- 3 Vogelkersbladblaasje
- 4 Lamsoorroest

Lycoperdon perlatum
Tulostoma brumale
Taphrina farlowii
Uromyces limonii

Libellen

- 1 Lantaarntje
- 2 Tengere grasjuffer
- 3 Watersnuffel
- 4 Platbuik
- 5 Viervlek
- 6 Gewone oeverlibel

Ischnura elegans
Ischnura pumilio
Enallagma cyathigerum
Libellula depressa
Libellula quadrimaculata
Orthetrum cancellatum

Kevers

- 1 Rozenkever
- 2 Frambozenkever
- 3 Elzenhaantje
- 4 Groen zuringhaantje
- 5 Gezoomd wilgenhaantje
- 6 Slakkenaaskever
- 7 Duinzwartlijf
- 8 Kortnekoliekever
- 9 Bleekgele weekschildkever
- 10 Zwartpootsoldaatje
- 11 Muisgrijze kniptor
- 12
- 13 Zespuntsnelloper
- 14 Zevenstippelig lieveheersbeestje
- 15 Schaakbordlieveheersbeestje
- 16 Vlugge zwartlijf
- 17 Bremzaadkever
- 18
- 19 Berkensigarenmaker
- 20 Reebruine bladsnuitkever
- 21 Grote dennensnuitkever
- 22 Kleine heidekruidsnuitkever

Phyllopertha horticola
Byturus tomentosus
Agelastica alni
Gastrophysa viridula
Chrysomela collaris
Phosphuga atrata
Phylan gibbus
Meloe brevicollis
Cantharis livida
Cantharis fusca
Agrypnus murinus
Anaspis maculata
Agonum sexpunctatum
Coccinella septempunctata
Propylea quatuordecimpunctata
Crypticus quisquilius
Bruchidius villosus
Paederus fuscipes
Byctiscus betulae
Polydrusus cervinus
Hylobius abietis
Micrelus ericae

mijn

Vliegen en muggen

1 WC-motmug	<i>Clogmia albipunctata</i>	
2 Grote dansvlieg	<i>Empis tessellata</i>	
3 Lichte driestreepsdansvlieg	<i>Empis trigramma</i>	
4 Snor zweefvlieg	<i>Episyrphus balteatus</i>	
5 Koortsvlieg	<i>Dilophus febrilis</i>	
6 Hulstvlieg	<i>Phytomyza ilicis</i>	mijn
7 Grijsrugzigzag	<i>Elgiva cucularia</i>	
8 Blinde bij	<i>Eristalis tenax</i>	
9 Gele veenzweefvlieg	<i>Sericomyia silentis</i>	
10 Doodskopzweefvlieg	<i>Myathropa florea</i>	
11 Bessenbandzweefvlieg	<i>Syrphus ribesii</i>	
12 Moeraspendelvlieg	<i>Helophilus hybridus</i>	
13 Citroenpendelvlieg	<i>Helophilus trivittatus</i>	
14 Zwarte moeraswapenvlieg	<i>Odontomyia tigrina</i>	
15 Hommelbijvlieg	<i>Eristalis intricaria</i>	
16 Gewone rode bladloper	<i>Xylota segnis</i>	
17	<i>Gastrolepta anthracina</i>	
18 Korte bladloper	<i>Chalcosyrphus nemorum</i>	
19 Zandviltvlieg	<i>Acrosathe annulata</i>	
20 Brandingsvlieg	<i>Helcomyza ustulata</i>	
21 Weidevlekoog	<i>Eristalinus sepulchralis</i>	
22	<i>Herina frondescentiae</i>	

Bijen en hommels

1 Veenhommel	<i>Bombus jonellus</i>
2 Tuinhommel	<i>Bombus hortorum</i>
3 Akkerhommel	<i>Bombus pascuorum</i>
4 Boomhommel	<i>Bombus hypnorum</i>
5 Weidehommel	<i>Bombus pratorum</i>
6 Grote zijdebij	<i>Colletes cunicularius</i>
7 Honingbij	<i>Apis mellifera</i>
8 Zilveren fluitje	<i>Megachile leachella</i>

Wespen

1 Grote mierwesp	<i>Mutilla europaea</i>	
2 Europese Hoornaar	<i>Vespa crabro</i>	
3 Gewone roodpootspinnendoder	<i>Episyron rufipes</i>	
4 Gordelgalwesp	<i>Andricus curvator</i>	gal
5 Lensgalwesp	<i>Neuroterus quercusbaccarum</i>	gal
6 Rozenbladgalwesp	<i>Diplolepis spinosissimae</i>	gal

Mieren

1 Grauwzwarte renmier	<i>Formica fusca</i>
2 Bossteekmier	<i>Myrmica ruginodis</i>

Sprinkhanen en kreken

1 Grote groene sabelsprinkhaan	<i>Tettigonia viridissima</i>
--------------------------------	-------------------------------

Wantsen, cicaden en plantenluizen

1 Gewone smallijf	Stenodema laevigata
2 Bruinscheenbremblindwants	Heterocordylus tibialis
3 Berkensmalsnuit	Kleidocerys resedae
4 Bessenschildwants	Dolycoris baccarum
5 Smalle randwants	Gonocerus acuteangulatus
6 Gewone kielwants	Elasmucha grisea
7 Groene schildwants	Palomena prasina
8 Bloedcicade	Cercopis vulnerata
9 Russenbladvlo	Livia junci

Geleedpotigen (overig)

1 Kraamwebspin	Pisaura mirabilis
2 Zwartrugrenspin	Philodromus dispar
3 Gewone doolhofspin	Agelena labyrinthica
4 V-vlek springspin	Aelurillus v-insignitus
5 Grote steatoda	Steatoda grossa
6 Gewone oprolpissebed	Armadillidium vulgare
7 Ruwe pissebed	Porcellio scaber
8 Voorjaarshooiwagen	Rilaena triangularis
9 Elzenwratmijt	Eriophyes laevis
10 Strandkrab	Carcinus maenas
11 Brakwaterpok	Amphibalanus improvisus
12 Gekartelde zeepok	Balanus crenatus

Insecten (overig)

1 Gewone oorworm	Forficula auricularia
2 Gewone tweevleugel	Cloeon dipterum
3 Bladplakker	Glyphotaelius pellucidus
4 Bleke schietmot	Limnephilus flavicornis
5	Limnephilus affinis
6	Limnephilus griseus
7	Grammotaulius nigropunctatus

Vissen

1 Zandspiering	Ammodytes tobianus	
2 Stekelrog	Raja clavata	eikapsel

Overige ongewervelden

1 Zeedruif	Pleurobrachia pileus
2 Zeecypres	Sertularia cupressina
3 Blauwe haarkwal	Cyanea lamarckii
4 Oorkwal	Aurelia aurita
5 Goudkammetje	Lagis koreni
6 Schelpkokerworm	Lanice conchilega
7 Zeekantwerk	Conopeum reticulum
8 Zeeklit	Echinocardium cordatum

Wieren

1 Japans bessenwier	Sargassum muticum
2 Geveerd worstjeswier	Lomentaria clavellosa

Weekdieren

1 Gewone alikruik	<i>Littorina littorea</i>
2 Kokkel	<i>Cerastoderma edule</i>
3 Zaagje	<i>Donax vittatus</i>
4 Nonnetje (weekdier)	<i>Macoma balthica</i>
5 Grote strandschelp	<i>Macra stultorum</i>
6 Stevige strandschelp	<i>Spisula solida</i>
7 Halfgeknotte strandschelp	<i>Spisula subtruncata</i>
8 Tere platschelp	<i>Macomangulus tenuis</i>
9 Grijze tapijtschelp	<i>Venerupis senescens</i>
10 Strandgaper	<i>Mya arenaria</i>
11 Platte slijkgaper	<i>Scrobicularia plana</i>
12 Muiltje	<i>Crepidula fornicata</i>
13 Otterschelp	<i>Lutraria lutraria</i>
14 Mossel	<i>Mytilus edulis</i>
15 Platte oester	<i>Ostrea edulis</i>
16 Japanse oester	<i>Magallana gigas</i>
17 Venusschelp	<i>Chamelea striatula</i>
18 Grote tepelhoren	<i>Euspira catena</i>
19 Zwartgerande tuinslak	<i>Cepaea nemoralis</i>